

بررسی تاثیر طلاق بر افت تحصیلی دانش آموزان

امیرحسین مهدی مقدم^۱، فاطمه کریمی^۲، حدیث مهدی مقدم^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی رشته مشاوره دانشگاه فرهنگیان

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته شیمی تجزیه دانشگاه چمران اهواز

چکیده

طلاق اثرات و عوارض بسیاری بر خانواده بر جای می گذارد که بیشترین این اثرات و عوارض متوجه کودکان این خانواده ها می باشد از میان عوارض موثر بر کودکان میتوان از عوارض عاطفی، اجتماعی، سخن به میان آورد که دامنه این عوارض بسیار است و این آسیب ها و عوارض به صورت ترس، اضطراب، انتقام جویی، افسردگی، انزوا و نیاز افراطی به محبت، اختلال در رفتار آمادگی برای جرم و بزهکاری و حتی تن دادن به جرم و ارتکاب آن اختلال در امر تحصیل و در روابط معاشرتی و رفتارهای ضد اجتماعی را نشان داد. از آن طرف هر گاه از تعلیم و تربیت سخن می گوئیم همه بر این باور هستیم که فرایند تعلیم و تربیت به مثابه مثلثی مقدس است که یکسوی آن خانه است و سوی دیگرش مدرسه و پایه اش دانش آموز. شرایط خاص مدرسه و چگونگی روابط عاطفی حاکم بر خانواده نقش بسزایی در رفتار تحصیلی و انگیزه پیشرفت نوجوانان دارد. و کارنامه تحصیلی دانش آموزان حاصل تلاش مشترک اولیاء و مربیان است. بررسی ویژگیهای شخصی و شخصیتی آن دسته از دانش آموزانی که در مقایسه با همسالان مشابه خود پیشرفت تحصیلی چشمگیری داشته اند. حاکی از آن است که آنها از محیط خانواده بسیار گرم و صمیمی برخوردار بوده و رد سایه مهر و محبت تشویق پدر و مادر از یک نگرش مثبت و انگیزه غنی و قوی نسبت به مدرسه و درس خواندن بهره مند شده اند. در مقابل با نگاهی کوتاه با شرایط روانی اجتماعی و درس خواندن بهره مند شده اند.

واژه های کلیدی: طلاق، علل طلاق، فرزندان، افت تحصیلی، یادگیری

مقدمه:

خانواده نخستین و بنیادی ترین و مهم ترین نهاد اجتماعی در طول تاریخ است. ساختار خانواده، پیوست و تنیدگی عمیقی با روابط اجتماعی و روند توسعه جامعه دارد. نهاد خانواده با وجود فراز و نشیب هایی که در دوران مختلف طی کرده همواره به عنوان رکنی پویا در تربیت فرزندان برای تحقق جامعه ای پویا شناخته شده است. به گونه ای که هیچ یک از انسانها خود را بی نیاز از عضویت در این نهاد اولیه ندانسته اند. یکی از مشکلاتی که این نهاد را تهدید می کند، طلاق است. مسئله ی طلاق، به جهت پیامدهای نظیر افسردگی، پرخاشگری، افت تحصیلی، بزهکاری که برای فرزندان طلاق در پی دارد آینده ی آنان را متاثر می سازد، در این مقاله که بالاستناد به منابع اسنادی-کتابخانه ای گردآوری شده است سعی بر آن داریم تا ضمن آشنایی با موضوع طلاق و عوامل آن، دریابیم که طلاق والدین چه تاثیری در زندگی و تربیت و همچنین تحصیل کودکان دارد. نتایج تحقیق نشان می دهد که با مسئله طلاق والدین، فرزندان پناهگاه اصلی خود را از دست می دهند و دچار مشکلاتی از جمله در حوزه تحصیل می شوند. والدین باتوجه به آثار منفی طلاق باید بعد از جدایی محبت و عشق خود را نسبت به فرزندان خود همچنان ادامه دهند تا پیامد های منفی آن به حداقل برسد.

طلاق به معنی پایان قانونی ازدواج و جدا شدن زن و شوهر از یک دیگر است طلاق معمولاً وقتی اتفاق می افتد که استحکام رابطه زناشویی از بین می رود و میان زن و شوهر ناسازگاری و تنش وجود دارد طلاق اجتماعی تغییرات در دوستی ها سایر روابط اجتماعی است که مرد یا زن طلاق گرفته با آن ها سرو کار دارد طلاق روانی، موقعیتی است که از طریق آن فرد پیوندهای وابستگی عاطفی به همسرش را قطع کند و به تنها زیستن تن در دهد. یکی از تاثیرات رفتاری حاصل از طلاق اضطراب است به نحوی که پس از طلاق بلافاصله میزان اختلالات عاطفی و روانی کودکان بالا می رود پسران بیشتر از دختران تحت تاثیر اضطراب ناشی از طلاق قرار می گیرند و چنین فرزندان اغلب به اختلالات روانی و افت تحصیلی دچار می شوند. تحقیقات به نقل از لاندیس و هاوینز انجام شده که همگی پیرامون افت تحصیلی و طلاق والدین می باشد که نشان دهنده این است که خانواده هایی که از هم دور باشند و کودکانی که در پرورشگاهها زندگی می کنند چقدر افت تحصیلی پیدا می کنند. طلاق به معنی پایان قانونی ازدواج و جدا شدن زن و شوهر از یک دیگر است طلاق معمولاً وقتی اتفاق می افتد که استحکام رابطه زناشویی از بین می رود و میان زن و شوهر ناسازگاری و تنش وجود دارد طلاق اجتماعی تغییرات در دوستی ها سایر روابط اجتماعی است که مرد یا زن طلاق گرفته با آن ها سرو کار دارد. طلاق روانی، موقعیتی است که از طریق آن فرد پیوندهای وابستگی عاطفی به همسرش را قطع کند و به تنها زیستن تن در دهد. طلاق شعله ی محبت را خاموش می کند، عشق ها را به کینه و دشمنی بدل می سازد، ضعف های یکدیگر را در برابر چشم هم بزرگ می نماید. حتی سبب می شود که آنان فقط نقاط منفی یکدیگر را ببینند، هر کدام سعی دارد دیگری را متهم سازد و زمینه را برای سقوط او فراهم نماید، زنی مهربان یک باره لجباز می شود و مردی با چنان عظمت و وقار یک باره عیب جو می شود و این همه برای پاره کردن رشته ی الفت هاست. یکی از بزرگترین خطراتی که در زندگی همه ی انسانها وجود دارد طلاق است، جدایی و طلاق بیشتر متوجه کودکان خانواده است که دل به عنایت و مهر والدین گرم داشته و خانه را مرکز امید و پناهگاه خویش می شناسند، اگر پدران و مادران بدانند طلاق و جدایی چه محرومیتی را برای فرزندان پدید می آورد و دل نازک طفل را چگونه شکند و او را از چه لذاتی محروم می سازد، شاید هرگز تن به این کار در ندهند، جدایی پدر و مادر از یکدیگر کودک را به اختلال عاطفی دچار می سازد ؛ حالت افسردگی برای او پدید می آورد و در مواردی قدرت اراده و اندیشه را از او باز می ستاند و در کل او را چنان

پیشانی می سازد که اثرات شوم آن مادام العمر عارض کودک است. جدایی از والدین به خاطر طلاق در وضع تحصیلی کودک هم اثر می گذارد، توان فعالیت حتی ورزش را از او می گیرد. ستیزه های خانواده که سرانجام به جدایی و طلاق می انجامد، رفتاری است نابهنجار و غیر طبیعی، گاهی کسانی که به چنین کاری دست می زنند تصورش هم برای آدمی چندان آوار است. برای یک زوج تحصیل کرده و بالغ با داشتن فرزندی که در کنار، فرزندی که همین والدین کم احساس و کم عاطفه آنها را به این جهان هستی آورده و اکنون با یک تصمیم نابخردانه آنها را تنها و بی کس رها می کنند و دنبال هوس های جدیدی با فرزندان جدیدی می روند. به هم ریختن کانون گرم خانواده، گناهی نابخشودنی و غیر قابل توجیه ناسازگاری خطایی است فردی، تعرضی است از جانب انسانی به انسانی دیگر که با قدری گذشت و تساهل در موارد بسیاری قابل جبران است، چه بسا خطا کننده، خود بر سر عقل آید از کرده پشیمان شود، ولی ستیزه و طلاق، خطا و گناهی است اجتماعی؛ گسستن سنگ بنای اجتماع است، در هم ریختن شالوده زندگی است، ازدواج امری است مربوط به دو فرد، ستیزه و نهایت طلاق امری است اجتماعی که صدمه و زیان آن به جامعه می رسد، عشق جوان ها را به تشکیل خانواده سست می کند و اعتماد اجتماعی را سلب و مخدوش می سازد. پس طلاق امری است ناموجه می توان خانواده را در دو جهت عام و خاص در نظر گرفت، خانواده به معنی عام آن در قدیم بیشتر مورد توجه بوده است و پدر و مادر، فرزندان و تمام افرادی را شامل می شود که در قانون مدنی به ترتیب اولویت می توانند از ماترک دیگری سهم الارثی داشته باشند، اما خانواده به معنی خاص عبارت است از شوهر، زن و فرزندان آنها با وجود اینکه قوانین ما خانواده را دقیقاً تعریف نکرده و برای اعضای خانواده، شخصیت حقوق متساوی قایل نیست. خانواده قدیمی ترین و کهن ترین هسته طبیعی است که از بدو پیدایش بشر وجود داشته است. در واقع خانواده حکم سلول را در ساختمان اندام موجودات دارد. خانواده کانون حفاظت خانوادگی و اجتماعی است که بسیاری از نویسندگان و حقوقدانان درباره ی آن سخن گفته اند، حاصل جمع پدید آمده از خلاق خانواده هایی است که آن جامعه از آنها تشکیل یافته است. نیمی از جمعیت ایران به واسطه ی تنگ نظری های مردانه از فعالیت اجتماعی دور مانده اند، به طوری که از قدرت فکری و توان بانوان کمتر در جهت بهسازی و سازندگی کشور استفاده می شود امید است مسئولین و دست اندرکاران متوجه این نقیصه ی بزرگ در روند بکارگیری نیرو و توان های اجتماعی، در ساختار بهتر جامعه استفاده نمایند و از تنگ نظری و بد اندیش ها دست بردارند و راه را برای ورود هر چه بیشتر بانوان در کوشش های اجتماعی باز کنند. اگر به این جنبه های انسانی حقوق زن توجه بیشتری شود، منشا ستیزه های خانواده کمتر شده و از جدایی زن و مرد و انحراف فرزندان رها شده جلوگیری می شود و در نهایت به جامعه ای از سلامت جسم و روان خواهیم رسید که کمتر دچار ستیزه و جدایی می گردد. بر اساس تحقیقات و مطالعات انجام شده، دو عامل وراثت و محیط سهم بسزایی در میزان بزهکاری دارند، اما سوابق نشان می دهد که نه وراثت و نه محیط هیچ کدام به تنهایی نمی توانند عامل ایجاد جرم باشند، بلکه زمینه ی ارثی فرد، همراه با خصوصیات خلقی و محیطی و تأثیری که افراد دیگر در زندگی انسان دارند، می تواند سبب بروز جرم باشد. خانواده مهمترین نهاد اجتماعی موجود در جوامع انسانی است از نظر تکوین شخصیت و پرورش آن در فرزندان و نحوه ی کیفیت آن از حیث تطابق بعدی فرد در جامعه دارای آثار وسیعی می باشد، میزان سازگاری و کیفیت روابط عاطفی زن و شوهر و دیگر کسانی که هسته اصلی خانواده را تشکیل می دهند و نیز نقش آموزشی خانواده و اهمیت آن در رشد شخصیت، و روابط عاطفی فرزند و خانواده مسایل روانی - جسمی ناشی از حیات خانوادگی - هر یک از جنبه ها در ساختن قالب کلی شخصیت کودک موثر هستند و امروزه طرح هر کدام از این مباحث اختصاص به یکی از رشته های جامعه شناسی و روان شناسی پیدا کرده است.

بررسی تحقیقات در رابطه با اثرات سوء طلاق در دانش آموزان

فلاور و ریچاردن (۱۹۷۸) تحقیقی را به روی ۱۲۰ کودک (۶۰ پسر و ۶۰ دختر) کودکستانی سیاه پوست طبقه پایین اجتماع از خانواده های منسجم و از هم گسیخته انجام دادند عملکرد افراد نمونه در دوازده مقیاس اندازه گیری آمادگی تحصیلی مورد مطالعه و سنجش قرار گرفت. دو سال بعد افراد نمونه در آزمون خواندن، ریاضیات و زبان انگلیسی مورد آزمایش قرار گرفتند داده های تحقیق به وسیله تحلیل واریانس تجزیه و تحلیل شد. در زمانی که طبقه اجتماعی کنترل شد تفاوت معنی داری بین دو گروه برای دو متغیر غیبت پدر و جنسیت وجود نداشت ولیکن یک تحلیل واریانس چند متغیر از نمرات دروسی ذکر شده و تعامل آنها نشان داد که در خانواده هایی که پدر حضور دارد عملکرد دختران در مقایسه با پسران در درس ریاضی بالاتر می باشد.

آقای دکتر احمدی دانشیار دانشکده علوم تربیتی اصفهان در بررسی که در مورد افت تحصیلی داشته اند دلایل آن ناشی از علل متعدد ذکر کرده اند و این مطالب را عنوان می کنند که: «از جمله اهداف هر نظام آموزشی تأمین نیازهای اجتماعی از طریق تربیت نیرو و افراد کارآمد است. فردی که دارای یک سیستم آموزش می شود لازم است از نظر ذهنی، اجتماعی، اخلاقی و حتی عاطفی رشد کند و در تمام زمینه های شخصیتی پرورش یابد. چنانچه نظام آموزشی بتواند به پرورش دانش آموزان بپردازد و آنان را در درون خود نگه دارد و به پیشرفت عملی آنان کمک کند باعث اتلاف سرمایه های انسانی و اقتصادی شده است و بازدهی موثر نداشته است افت تحصیلی نوع اتلاف در سرمایه انسانی و اقتصادی در کشور به حساب می آید یکی از عوامل افت تحصیلی در ایران خانواده های آشفته که دارای روابط خشکی هستند و دور از مهر و محبت می باشند.» (احمدی، ۱۳۶۹)

تأثیر طلاق بر فرزندان بسیار پیچیده و اسف بار است. فرزند تک والد ناخواسته درگیر تضادهایی می گردد که نه توان درک آن را دارد و نه تاب کنار آمدن با آنرا. در کتاب طلاق از دید فرزند در این باره آمده است که: دوپاره شدن خانواده در اغلب موارد اثرات روحی دراز مدت بر فرزندان می گذارد و در پراکنده شدن امکانات خانواده فرزند را در شرایطی ناگوار و نارسا رها می کند. محرومیت فرزند از سرپرستی مشترک پس از متلاشی شدن و انحلال خانواده او را از مواهب و مزایای خانوادگی محروم و حتی به لحاظ محل زندگی نیز آواره خواهد کرد. در پاره ای امور بخاطر نزول جنبه اقتصادی سرپرست تنها (پدر یا مادر) کودک در دامن پدر بزرگ، عمه، عمو و حتی افراد دورتر از آنها و یا مؤسسات دولتی رشد می کند و از کمبودهای عاطفی در رنج دائم به سر می برد. روزنامه رسالت در این باره می نویسد که در اغلب کودکانی که والدین آنها از یکدیگر جدا شده اند دچار اختلالات روحی و روانی می شوند و حتی سلامت جسمانی بچه ها نیز تحت تاثیر این مسئله قرار می گیرد. انحراف از مسیر عادی زندگی مانند ترک تحصیل، روی آوردن به بزهکاری و بروز رفتارهای ناهنجار با نزدیکان و دوستان و به طور کلی عدم امکان رشد عالم در همه زمینه ها از جمله آثار سوء طلاق بر فرزندان است. بنابراین وجود تنهایی روانی و اختلال های عاطفی در خانواده کودک می تواند او را وادار به فرار از خانه نماید یا با گروه بزهکاری همکاری و مشارکت نماید.

دکتر علی قائمی در این باره می گوید: از نظر ما طلاق اگر هم درست باشد موجب به بازی گرفتن سرنوشت کودکان خواهد شد بویژه کودکانی که هنوز خردسال اند و نیاز به محبت مادر و تأمین پدر دارند. طلاق کودکان را بی خانمان می کند و پرورش اخلاقی و روانشناسان را به خطر می اندازد. از طرفی مشکلات خانوادگی اثر مستقیمی بر آمادگی و توجه دانش آموز به درس و تحصیل دارد وقتی والدین در وضعیت نامطمئن و اضطرابی قرار داشته باشند عدم اطمینان را به کودکان خود منتقل می کنند. چنین کودکانی از آمادگی لازم برای یادگیری و درک مطلب بهره مند نیستند و طبعاً از نظر تحلیل با مشکلاتی مواجه می گردند در خانواده های از هم پاشیده و خانواده های که یکی از اعضاء آن بدلیل خاصی از دست رفته است کودکان از یک رابطه عاطفی مناسب بی بهره اند و چه بسا ذهن آنان به مسایل جنسی نامربوط اشتغال دارد. چنین کودکانی در کلاس درس حضور ذهنی ندارند و نمی توانستند از توجه و تمرکز کافی برخوردار باشند. اساساً درس را درست درک نمی کنند در این صورت درس را درست نیاموخته و تفهیم نشده و به خاطر نسپرده اند. و طبعاً نمی توانند بازگو کنند. دانش آموزان زیادی در مدارس ما وجود دارند که در زمینه تحصیل افت دارند که ارتباط با آنها و پیدا کردن دلیل این عقب ماندگی نشان می دهد که در خانواده هایی زندگی می کنند که افراد خانواده دائماً در کشمکش بسر می برند.

بیان مسئله:

مطالعات نشان می دهد در خانواده های مرفه و تحصیل کرده، طلاق والدین آمار مردود شدن بچه ها در امتحانات پایانی سال را بیش از دو برابر افزایش می دهد.

در خانواده های کارگری و به ویژه خانواده هایی که مادر خانواده سواد ندارد، از هر دو بچه یک نفر ترک تحصیل می کند. همچنین در خانواده های کارمندی که مادری با سواد حضور دارد بچه های طلاق قبل از دریافت دیپلم مدرسه را ترک می کنند. البته هنوز به دقت مشخص نیست که آیا این شکست های تحصیلی ناشی از جدایی والدین و ضربه ناشی از طلاق است یا جو خانوادگی متشنج پیش از جدایی، اما به هر حال آنچه مسلم است طلاق موضوعی صرفاً مربوط به بزرگ ترها نیست و همیشه فرزندان را نیز به شدت تحت تاثیر قرار می دهد که باید به این موضوع ها نیز توجه جدی داشت.

دلایل طلاق همسران

- عدم درک مناسب از خود که باعث عدم رعایت اصول اخلاقی پس ازدواج می شود.

- احساس محدودیت پس از طلاق.
- کاهش فشارها بر ضد طلاق در جوامع امروزی.
- کاهش تقدیس در امر ازدواج.
- افزایش جنبش های استقلال طلبانه زنان و حرکت های فمینیستی.
- عدم انعطاف پذیری در رفتار زن و شوهر در جوامع امروزی
- بهبود مشکلات اقتصادی زنان پس از طلاق.
- تغییر دیدگاه ها نسبت به مسئله ازدواج تبدیل به یک منبع بهره وری شخصی می شود و جنبه مسئولیت پذیری آن را کم می کند.
- تغییر ساختار نظام اجتماعی و اقتصادی در جوامع امروزی و توجه بیش از حد اقتصاد مدرن به افراد. (کلردوپن، ۱۳۸۵).

ضرورت و اهمیت تحقیق:

کودکانی که والدینشان از ازدواج خود راضی نیستند اما با هم زندگی می کنند، ممکن است تحت تأثیر تنش ناشی از روابط آنها به اضطراب یا افسردگی مبتلا شوند. کودکان پس از جدایی پدر و مادرشان نیز به اضطراب عاطفی دچار می شوند. کودکان بزرگتر بهتر می توانند انگیزه های پدر و مادرشان را برای طلاق درک کنند. این کودکان ممکن است به خاطر اثرات طلاق بر آینده خود نگران باشند یا این که احساس تنهایی داشته باشند. کودکان هنگامی که پس از جدایی هم با پدر و هم با مادر رابطه مداوم دارند، در وضع بهتری به سر می برند تا هنگامی که فقط یکی از آنها را به طور منظم می بینند. طلاق هماهنگی میان والدین، مسائل نگهداری کودک و حق ملاقات را در برمی گیرد. طلاق بطور مستقیم بر روحیات و علایق و نیز خلاقیت کودکان تاثیر مستقیم دارد. پژوهش های زیادی نشان می دهد که کودکان والدینی که از هم طلاق گرفته اند بطور معمول دچار آسیب روانی و کاهش سلامت روان و در پی آن دچار افت تحصیلی میشوند.

سوال پژوهش:

۱) آیا اخلاقات والدین بر افت تحصیلی همه فرزندان تاثیر دارد؟

۲) آیا بین طلاق و اعتماد به نفس فرزندان رابطه وجود دارد؟

۳) آیا بین طلاق و افت تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد؟

فرضیه پژوهش:

۱) به نظر می رسد اختلافات والدین با کم کردن تمرکز فرزندان و اعتماد به نفس آنها بر افت تحصیلی تاثیر گذار باشد

۲) طلاق بر میزان اعتماد به نفس افراد تاثیر گذار می باشد.

۳) بین افت تحصیلی با طلاق والدین رابطه ی معنادار وجود دارد.

متغیرهای پژوهش:

الف) متغیر مستقل: به متغیری گفته می شود که از طریق آن متغیر وابسته تبیین یا پیش بینی شود. به این متغیر، متغیر محرک یا درون داد نیز گفته می شود و متغیری است که توسط پژوهشگران اندازه گیری، دست کاری یا انتخاب می شود تا تاثیر یا رابطه آن با متغیر دیگر اندازه گیری شود متغیر مستقل متغیر پیش فرض است به این معنی که این متغیر مقدمه و متغیر وابسته نتیجه آن است.

ب) متغیر وابسته: متغیر وابسته، متغیر پاسخ، برون داد یا ملاک نیز نامیده می شود و عبارت است از وجه یا جنبه ای از رفتار ارگانیسم که تحریک شده است متغیر وابسته متغیری است که مشاهده یا اندازه گیری می شود تا تاثیر متغیر مستقل بر آن معلوم و مشخص شود.

ج) متغیر مزاحم: متغیر مزاحم به متغیری گفته می شود که به صورت فرضی، بر پدیده مشاهده شده تاثیر می گذارد، اما قابل مشاهده، اندازه گیری و دست کاری نیست و تاثیر آن باید از طریق تاثیر متغیرهای مستقل و تعدیل کننده و رویدادهای قابل مشاهده مشخص شود. (تاکنمن، ۱۹۷۸).

در تحقیق ما متغیرهای مستقل، وابسته و مزاحم به قرار زیر می باشند:

متغیر مستقل = طلاق والدین

متغیر وابسته=افت تحصیلی

متغیر مزاحم=سواد خانواده-اعتیاد خانواده

طلاق:

طلاق یک پدیده شوم اجتماعی است یکی از نویسندگان می نویسد طلاق برای آن دسته از کودکانی که پیش از طلاق خرسندی داشته اند بیشتر آسیب عاطفی ایجاد می کند تا آنهایی که پیش از طلاق خانواده ناخرسندی داشته اند.

افت تحصیلی:

کاهش نسبی فعالیت درس و مطالعه یک دانش آموز در یک دوره سنی در مقایسه با دوره سنی قبل از آن را افت تحصیلی گویند به بیان دیگر شکستها و ناکامی دانش آموزان در تحصیل که با بی علاقه‌گی به مسائل تحصیلی و کاهش نمرات درس شروع می شود افت تحصیلی نام دارد.

معنای لغوی طلاق و اصطلاحی طلاق :

در کتاب ارزنده حقوق مدنی زوجین چنین آمده طلاق در لغت اسم از برای اطلاق و تطبیق است یعنی از بین بردن هر گونه قیدی و در شرع مقدس اسلام عبارت از برداشتن قید نکاح است و همچنین طلاق در لغت رها شدن از قید نکاح است و در عرف عام معانی جدائی از آن در ذهن متبادر می شود. صاحب جواهر گوید طلاق در لغت به معنی گشودن گره و رها کردن است و در اصطلاح شرع عبارتست از زائیل کردن قید نکاح به لفظ (طالق) و صاحب بشرح لعمه قید بدون عوض را هم ذکر کرده اند و این قید برای احتراز از خلع و مبارات است که ازله در آن دو در مقابل بذل مهر است. جامعه و اجتماعی شدن مهم است. بنابراین نباید نمره را به عنوان ملاک پیشرفت تحصیلی دانش آموز در نظر داشته باشند، بلکه هدف یادگیری است. از این رو والدین و مربیان باید انعطاف کافی را در زمینه نمره دانش آموزان داشته باشند، تا مشکلاتی را در این زمینه برای دانش آموز به وجود نیاورند، پس همه تلاش مربیان و والدین باید جلوگیری از افت تحصیلی دانش آموز باشد، زیرا چنانچه افت تحصیلی ادامه یابد به بزهکاری و انحراف دانش آموز منجر می شود و در نتیجه ترک تحصیل به وجود می آید، که یکی از مهم ترین عوامل فساد در جامعه می باشد.

تعریف لغوی افت تحصیلی

افت از نظر لغوی به معنی کمبود، کمی، کم و کاست و نقصان است. منظور از افت تحصیلی «کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطحی نامطلوب است» همچنین افت در لغت به معنای ضایعات، ضایع کردن که بیشتر در نظر اقتصاددانان مطرح شده است. اما در بعضی از متون فارسی کلمه ترک تحصیل نیز معادل افت تحصیلی در نظر گرفته شده است. به عبارتی افت تحصیلی عبارت است از نزول از یک سطح بالاتر به سطح پایین تر در تحصیل و آموزش. افت تحصیلی به معنای دقیق آن، زمانی است که فاصله قابل توجهی بین توان و استعداد بالقوه و توان بالفعل فرد در فعالیتهای درسی و پیشرفت تحصیلی مشهود باشد. گرچه این تعریف می تواند همه کسانی را که به دنبال شکستهایی پی در پی تحصیل، از تحصیل عقب مانده و عمدتاً به اصطلاح تجدید یا مردود شده اند را در بر گیرد اما مفهوم افت تحصیلی صرفاً در رفوزگی و تجدیدی خلاصه نمی شود و می تواند شامل هر دانش آموز و دانشجویی شود که اکتسابهای آموزشی و پیشرفت دانشگاهی او کمتر از توان بالقوه و حد انتظار اوست. لذا بر اساس این تعریف دانش آموزان تیز هوش نیز ممکن است دچار افت تحصیلی و کم آموزی بشوند. لذا افت تحصیلی مسئله ای است عام و نسبی.

نتیجه گیری

خانواده در طول تاریخ حیات بشری همواره به عنوان نخستین نهاد تعلیم و تربیت فرزندان مطرح بوده است و این نقش همچنان برای آن متصور است. در همه جوامع، خانواده مسئول حفظ نسل و اجتماعی کردن فرزندان است و ایجاد محیط مانوس و صمیمی و با مهر و محبت به عهده خانواده است. خانواده در شکل گیری ارزش ها و باورداشت های فرزندان نقش اصلی را دارد و بر هر نوع روابطی که فرد یا عوامل و نهادهای اجتماع های دیگر از جمله آموزش و پرورش دارد، تأثیر می گذارد. عدم توجه والدین به سالم سازی محیط روانی و عاطفی فرزندان و احیاناً فقدان روابط مناسب میان اعضای خانواده، فرزندان را با کمبودهای شدید عاطفی، روانی و ارتباطی رو به رو می سازد و احتمال اینکه در آینده دچار مشکلات روحی و روانی و در نهایت شکست تحصیلی شوند، زیاد است.

منابع

- استادان طرح جامع آموزشی خانواده، ۱۳۸۰، خانواده و فرزندان در دوره راهنمایی تحصیلی، تهران، انجمن اولیاء و مربیان
- افروز، غلامعلی، ۱۳۷۵، روان شناسی تربیتی، تهران، انجمن اولیاء و مربیان.
- امام جمعه، محمد علی، ۱۳۸۰، بررسی علل افت درس تاریخ سال سوم راهنمایی شهرستان گلپایگان، شورای تحقیقات آموزش و پرورش اصفهان
- آروندی، سعید، گزارشی از عوامل افت تحصیلی در میان دانش آموزان ژاپن، ۱۳۷۷، نشریه همشهری
- آزبورن، ریچارد و وان لون، ۱۳۸۰، جامعه شناسی، ترجمه رامین کریمیان، تهران، شیرازه
- بیابانگرد، اسماعیل، ۱۳۷۸، روش های پیشگیری از افت تحصیلی، تهران، انجمن اولیاء و مربیان
- بیکر، ترزال، ۱۳۸۱، نحوه انجام تحقیقات اجتماعی، ترجمه: هوشنگ نایی، تهران، روش
- پورناصرانی، رضا، ۱۳۸۱، علل و عوامل افت تحصیلی، نشریه آبادی
- پولادی، محمد علی، ۱۳۷۵، بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستانهای پسرانه شهر اهواز
- الحسینی، سید مصطفی، ۱۳۷۷، بررسی پاره ای از ویژگیهای دانش آموزان ممتاز و ارایه الگوی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه ی استان مرکزی در سال ۷۸-۱۳۷۷، تهران، شورای تحقیقات آموزش و پرورش
- دو اس، دی.رای، ۱۳۸۳، پیمایشی در تحقیقات اجتماعی، ترجمه، هوشنگ نایی، تهران، نی
- دوپن کلو (۱۳۸۵). روان شناسی ناکامی در زندگی زناشویی و تأثیر آن بر فرزندان، مترجم: جواد، محمد. تهران: ماهی طلایی.
- شرفی، محمد رضا، ۱۳۷۶، مشکلات تربیتی را چگونه حل کنیم؟، تهران، ترکیه
- شرکاو، محمد، ۱۳۷۹، درآمدی به جامعه شناسی آموزش و پرورش، ترجمه؛ محمد جعفر پوینده، تهران، نقش جهان
- شیخی، محمد تقی، ۱۳۷۳، جامعه شناسی جهان سوم، تهران، اشراقی
- عسکریان، مصطفی، ۱۳۷۱، جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران، توس
- علاقه مند، علی، ۱۳۸۱، جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران، روان
- فتحی، کبری، (۱۳۹۹) تأثیرات منفی طلاق و فروپاشی خانواده بر افت تحصیلی فرزندان در مقطع ابتدایی.
- کاکیا، لیدا، ۱۳۷۹، نگرشی نو به افت تحصیلی، تهران، افاقی
- کامرانی، حشمت الله و عطایی، نورالله، ۱۳۵۳، نقدی بر جامعه شناسی، تهران، شبگیر
- گلشن فومنی، محمدرسول، ۱۳۷۵، جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران، شیفته
- گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۲، جامعه شناسی، ترجمه، منوچهر صبوری، تهران، نی